עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ד מהל' ש"ש הלכה ו:

ו ב ג מיי' פי"ג מהל' שבת הל' כ סמ"ג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמח ועי"ש:

מוסף רש"י

בר פחתי. בנו של תלמיד חכם (נזיר נט.). קנסו שוגג אטו מזיד. ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא (גיטין נג.).

תוס' ישנים

א) וא"ת היכי תפשוט הא דרב ביבי ודלמא אתי לידי חיוב חטאת. וי"ל דליכא נמי ודלמא דלא"ה לו למקום שם ידו כל היום א"נ י"ל להפשוט דרב ביבי אף על גב דאתי ודלמא לידי חיוב חטאת מ"מ איכא תקנה מיגומא דליכא איסור כדיה והכא נמי אע"ג דלא אתי ודלמא לידי חיוב חטאת ליכא איסור כתורה:

א"ל ר' חייא לרב [א]בר פחתי לא אמינא לך [ב]כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי דילמא לאו אדעתיה דאי לאו דרבי גברא רבה הוא כספתיה דמשני לך שינויא דלאו שינויא הוא השתא מיהת שפיר משני לך דתניא היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוציאן לחוץ משחשיכה חייב לפי שאינו דומה לידו: אמר אביי פשיטא לי ידו של אדם אינה לא כר"ה ולא כרה"י כר"ה לא דמיא מידו דעני כרה"י לא דמיא מידו דבע"ה בעי אביי ידו של אדם מהו שתעשה ככרמלי' מי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה או לא ת"ש היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ תני חדא אסור להחזירה ותני אידך מותר להחזירה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר ככרמלי' דמיא ומ"ס לאו ככרמלית דמיא לא דכ"ע ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן למטה מעשרה כאן למעלה מעשרה ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מעשרה ולאו ככרמלית דמיא ולא קשיא כאן מבעוד יום כאן משחשיכה מבעוד יום לא קנסוה רבנן משחשיכה קנסוה רבנן אדרבה איפכא מסתברא [ג]מבעוד יום דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת ליקנסו' רבנן [ד]משחשיכ' דאי שדי ליה אתי בהו לידי חיוב חטאת לא ליקנסו' רבנן ומדלא קא משנינן הכי [ה]תפשוט דרב ביבי בר אביי דבעי רב ביבי בר אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא התירו תפשוט דלא התירו [ו]הא לא קשיא ותפשוט ואיבעית אימא לעולם לא תפשוט ולא קשיא כאן בשוגג כאן במזיד בשוגג לא קנסוה רבנן במזיד קנסוה רבנן ואיבעיה אימא אידי ואידי בשוגג [ז]והכא [ח]בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי מר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ואיבעית אימא לעולם לא קנסו ולא קשיא [ט]כאן לאותה חצר

כאן

רש"י

בר פחתי. בן גדולים: לא תשייליה. כלומר שאין לבו למס' זו שמא יתבייש: מבעוד יום. דהיינו דומיא דהטעינו חברו בשבת דהכא והכא ליכא עקירה לאיסור גביה: שאינו דומה לידו. הפשוטה לפנים וגופו לחוץ ונתן חברו לתוכה: אמר אביי פשיטא לי. ממתניתין ידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת אינה נגררת אחר גופו לגמרי להיות כרשות שהוא עומד בה בין שהוא רשות היחיד בין שהוא רשות הרבים: כרה"ר לא דמיא מידו דעני. דקתני מתני' דכי נטל בעה"ב מתוכה פטור: וכרה"י לא דמיא. אם פשוטה לרשות הרבים: מידו דבע"ה. דקתני נטל עני מתוכה פטור: בעי אביי. השתא דחזינן דלאו בתר גופו שדינן לה לענין איחיובי מדאורייתא אלמא איפלוג רשותא מי אחמור עלה רבנן למיהוי כרמלית דהיכא דהושיט ידו מלאה לרשות אחרת לא יחזירנה אצלו ותהא כך פשוטה עד שתחשך דכיון דלאו בתר גופו גרירא נעשית לה רשות אחרת מדרבנן דגזור רשות מדבריהם לשבת שאסור להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולרה"ר ושמו כרמלית כדתניא בפרקין (דף ו.) ד' רשויות לשבת. כרמלית לשון יערו וכרמלו(ג) שאינו לא הילוך תמיד לרבים ולא תשמיש רה"י: מי קנסוה. הואיל והתחיל בה באיסור: למטה מי'. רה"ר הוא קנסוה רבנן ושויוה כרמלית דלא ליהדרה: למעלה מי'. דאויר מקום פטור הוא כדתנן בהזורק (לקמן ק.) הזורק ד"א בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר ופטור דלא הוי רה"ר למעלה מי' הלכך לא קנסוה דלאו איסורא עביד: ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מי' טפחים ולאו ככרמלית דמיא. למהוי רשות לעצמה: כאן מבע"י. הושיטה מבע"י מחזירה משתחשך דלאו רשות לעצמה היא אלא בתר גופו גרירא: כאן משתחשך. הושיטה משחשיכה קנסוה. ולא שתהא רשות לעצמה דא"כ אף מבעוד יום מיתסרא אלא קנסא בעלמא: מבע"י דאי שדי ליה. כלומר היכא דהושיטה מבעוד יום שאם תאסרנה להחזירה וישליך מידו החפץ כדי להקל טרחו לא אתי לידי חיוב חטאת דלא הוי עקירה בשבת אלא הנחה לחודה ואיסורא דרבנן הוא דאיכא דעשה מקצתה וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין קנסוה רבנן שלא יחזירנה אבל היכא דהושיטה משחשכה דאי שדי ליה מידו על ידי קנס שתאסרנו להחזירה נמצא מתחייב חטאת אם שוגג הוא דעביד ליה עקירה והנחה לא קנסוה רבנן דמוטב שלא נקנסנו משנגרום לבא לידי חילול שבת דאורייתא. ומדלא מיישת להכי תפשוט בעיא דרב ביבי דלא נמנעו חכמים מלהעמיד דבריהם מפני חשש שמא לא יעמוד האדם בהם ויעשה איסור חמור: הדביק פת בתנור. בשבת בשוגג ונזכר שהוא שבת קודם שתאפה וקיימא לן (לקמן דף קיז:) דרדיית הפת שבות היא שהיא חכמה ואינה מלאכה: התירו לו. את האיסור מדבריהם וירדנה קודם שתאפה ויתחייב משום אופה שהוא אב מלאכה(ד) או לא התירו לרדותה ולהוציאה מן התנור: בשוגג לא קנסוה רבנן כו'. ודרב ביבי לא תפשוט מהכא לא לאיסור ולא להיתר דהאי דלא קנסוה בשוגג לאו משום חששא דדילמא שדי להו מידיה הוא אלא משום דלא עבד איסורא במזיד וחזרת ידו אינה אפילו שבות אי לא משום קנסא והכא לא קנים אבל רדיית הפת שבות היא וגזרה במנין ומשום קודם שיבא לידי חיוב חטאת לא בטלו גזירתם ולאיסור נמי לא תפשוט מדקנסו במזיד דהתם ליכא למיחש דילמא ליסדינהו שיתחייב מיתת בית דין אבל הכא אי קנסינן ליה מלרדות על כרחיך יתחייב מיתת בית דין:

לאותה

תוספות

היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום כו'. כשעמד לפוש משחשכה איירי דבלא עמד לא מיחייב אע"ג דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי לא נעלה עקירה ראשונה כדאמר לקמן (ד' ה:) המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ונקט מבעוד יום לאשמעינן דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי דאי הוה נקט טוען עצמו משחשכה ועמד לפוש לא היה משמע מידי דאפילו אי עקירה והנחת גופו לא הויא עקירה והנחה חייב משום עקירה ראשונה: מהו שתעשה ככרמלית. כגון שהוציא ידו מלאה לחוץ ולאהדורה אבל בע"א לא דהא תנן בפרק כתרא דעירובין (ד' צח:) עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ולא הויא כרמלית אלא לענין רשות שהגוף שם שדומה יותר לשתי רשויות: מי קנסוה רבנן לאהדורה. נראה לר"י דגרס מי אסרוה ולא גרס מי קנסוה דלקמן בסמוך כי מוקמא דלאו ככרמלית דמיא אמרינן דאסור להחזירה משום קנס ושמא הא דעבדוה ככרמלית נמי הוי קנסא וג"מ דאסור בשוגג (ה)מבעוד יום: כאן למעלה מי'. וא"ת למעלה מי' לכתחלה נמי מותר להוציאה דהוי מקום פטור וי"ל דקמ"ל דאפילו הוציאה מתחלה דרך מטה מי' מותר להחזירה למעלה מי' ולא קנסינן ליה: התירו לו לרדותה. ואע"ג דאמרינן בר"ה בפרק י"ט (ד' כט: ושם) כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו' יצאו תקיעת שופר ורדיית הפת שחכמה היא ואינה מלאכה מ"מ מדרבנן אסורה כדאמר בכל כתבי הקדש (לקמן קיז: ושם) ולא ירדה במרדה אלא בסכין וכן תקיעת שופר אסור מדרבנן דתנן בפ"ב דר"ה (ד' לב.) אין מעכבין התינוקות מלתקוע משום מינוך הא נשים מעכבין(ו): ואיבעית אימא לעולם לא תפשוט. נראה לר"י דל"ג לעולם לא תפשוט דאע"ג דאיכא שינויא אחרינא דלא תיקשי שני ברייתות אכתי עדיין איכא למיפשט דרב ביבי מבני בית המדרש מדלא משני איפכא מכלל דלא התירו ולרשב"א נראה דשפיר גריס ליה דממאי דלא משני איפכא ליכא למיפשט דסברי בני בית המדרש דלא התירו דהא דלא משני איפכא לפי שאין נראה סברא לעולם לומר משחשיכה לא קנסוה מבעוד יום קנסוה דאי משחשיכה לא קנסוה שוב אין לומר מבעוד יום קנסוה דהוי כחוכא ואטלולא ואע"פ שאין שייך טעם משחשיכה לומר כמבעוד יום ולעיל ה"פ מדלא משנינן הכי לפי שאין נראה להם סברא לומר כן והוצרכו לומר משחשיכה קנסו מבעוד יום לא קנסו כדי לדחות שלא לפשוט בעיא דאביי א"כ תפשוט בעיא דרב ביבי אע"ג דאיכא למידחי בשינויא קמא ואי בעית למפשט דאביי נאמר בשינויא בתרא וזיל הכא קמדחי ליה כו' מ"מ חדא מינייהו מיפשטה ממה נפשך והשתא א"ש דקאמר ואב"א לעולם לא תפשוט לא דאביי ולא דרב ביבי: (ז)בשוגג לא קנסוה. ומיירי מבעוד יום דהשתא ליכא למפשט דרב ביבי וא"ת משנויא קמא נמי נפשוט בעיא דרב ביבי דלא התירו דלמטה מי' אסור להחזירה ואפילו מוקמי' מבעוד יום הא פירשתי דאי מבעו"י לא התירו כ"ש משחשיכה וי"ל דאין לפשוט דהתם מה שלא התירו משחשיכה אע"ג דאתי לידי חיוב חטאת היינו משום מבעו"י דלא שייך טעם זה אבל גבי רדיית הפת לעולם אימא דהתירו:

כאן

מסורת הש"ס

א) [ברכות יג: וש"נ], ב) [עירובין פט: גיטין נג:], ג) [יבמות יג. ד) [לקמן עג.], ה) נ"ל או מבעוד יום. רש"ל ירו"ח נולם ומבע"י, ו) [וע"ע תוס' ר"ה כ"ט: ד"ה דרדיית הפת ועי' ערוך ערך רדיה], ז) כה"ג כתיב בדיבור זה שם דלעיל היה דיבור אחד.

גליון הש"ס

גמ' בר פחתי. עיין לקמן דף כט ע"ב: שם משחשיכה דאי שדי לי' וכו'. עיין עירובין ד"כ ע"א תוס' ד"ה לא יעמוד: שם תפשוט דרב ביבי וכו'. עי' ב"ק דכ"ג ע"א תוס' ד"ה תפשוט: שם הא ל"ק ותפשוט וכו'. וכתוס' דף פו ע"ב: שם והכא בקנסו שוגג וכו'. עירובין דס"ח ע"ב וב"ק ע"א וגיטין דף נ"ג ע"א: רש"י ד"ה בר פחתי בן גדולים. מלשון הפחות והגדול פחת יהודה (חגי א) ומלשון המשנה הפחות והסגנים (בכורים פ"ג מ"ג):

רבינו חננאל

אמר אביי ידו של אדם אינה חשובה כרה"י מידו דעני הנתונה בחוץ, שאילו היתה כרשות היחיד לא היה בעה"ב הנוטל מתוכה חייב. וכרה"ר לא דמיא מידו דבעה"ב, ועוד אילו היתה כרה"ר לא נתחייב העני הנוטל מתוכה והוא בבית חייב. וכיון דאמר אביי ידו של אדם אינה לא כרה"ר ולא כרה"י, הוצרך לשאול מהו שתיחשב ידו ככרמלית, ואם הוציאה בשבת בחפץ מותר לו להחזירה כיון שלא הניח החפץ אי לא. תני חדא מותר להחזירה, ותניא אידך אסור. ושקלינן וטרינן ואפסקינן הא דתני מותר להחזירה באותה חצר.

א) בס"ם הגי' לשיטן כבר"י לא דמיא מידו דבעה"ב ועי' דברי תוס' ואולי ט"ס נפל בדברי ר"ח.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones